

2018

Blekingebläddran

Föreningen Blekinges Flora

Föreningen Blekinges Flora

Föreningen Blekinges Flora bildades för att främja den botaniska verksamheten i landskapet. Föreningen grundades 1994 som en fortsättning på det nyligen avslutade inventeringsprojektet. Vi har möten två gånger per år med föredrag och dessutom exkursioner på våren, sommaren och hösten. Vi ägnar oss åt både blomm växter och olika kryptogamgrupper (mossor, lavar, svampar, alger). Föreningen har dessutom floraväktarverksamhet. 1998 startade föreningen ett svampprojekt med syfte att inventera främst storsvampar, men även i viss mån mikrosvampar. Vi deltagar även i de vilda blommornas dag, med lokala exkursioner i juni månad.

För att bli medlem kan du betala in årsavgiften på 100 kr (20 kr för familjemedlemmar) till postgiro: 4877 229-7, eller bankgiro: 5704-5205. Ange namn och adress, samt att du är ny medlem. Alternativt kan du höra av dig till någon i styrelsen.

Ordförande: Lars Fröberg
Sofiaparken 4E, 222 41 Lund
tfn 076-8489945
e-post: larsfroberglund@gmail.com

Kassör: Thomas Vestman
Spjutsbygdsvägen 36, 370 30 Rödeby
tfn 0721-557 888
e-post: thomas@vestman.eu

Protokollsekreterare: Åke Widgren
Ronnebyg. 10, 371 32 Karlskrona
tfn (arb) 0455-87 143
e-post: cotula@gmail.com

Floraväktaransvarig: Åke Widgren
Kontaktuppgifter, se ovan.

Programsekreterare: Johan Wolgast
Hunnemarav. 7, 374 34 Karlshamn
tfn 0708-154424
e-post: johanwolgast@yahoo.co.uk

Svampprojektet: Jonny Svensson
Karsahult Pl 81, 360 10 Ryd
tfn 0459-833 45
e-post: jonny.g.a.svensson@gmail.com

Föreningens hemsida:
www.blekingesflora.se

Blekingebläddran

För innehåll och författarinstruktioner, se bakpärmens insida.

Redaktör: Lars Fröberg, Sofiaparken 4E, 222 41 Lund.
tfn 076-8489945, e-post: larsfroberglund@gmail.com

Redaktionskommitté: Joakim Hemberg, Åke Widgren.

Omslagsbild: Klibbglim tillsammans med gräslök och sandlök i klippskrevan ovanför sandstranden på Tobisaflörens västsida. Foto Björn Berglund juni 2014.

Förord

Jag har en tråkig nyhet att förmedla; Arne Ryberg gick bort under våren. Arne startade ett svampinventeringsprojekt på 1990-talet, vilket har inbringat en otrolig mängd nya, intressanta fynd och flera nya arter för Blekinge och Sverige. Han hade även kunskapen att bestämma mikrosvampar. Jonny Svensson har tagit över efter Arne och ämnar publicera resultaten från svampprojektet, men detta kommer att ta tid och kräva en stor insats av Jonny och andra. Vi hoppas verkligen att de kan ro iland med projektet.

I detta nummer presenterar Jonny intressanta fynd av svampar och kärlväxter från Lörby grustag på Listerlandet. Vi kommer även att ha en exkursion dit i höst, vilken alla är välkomna till. Roland Bengtsson har inventerat sötvattensalger i landskapet och rapporterar om några av sina spännande fynd. Björn Berglund, som varit professor i kvartärgeologi vid Lunds universitet, skriver om klibbglim. Det är en intressant art som nästan uteslutande förekommer på små skär i landet och som i Blekinge är begränsad till den sydöstra skärgården. Slutligen presenterar Åke Widgren floraväktarinventering av krypfloka, vilken förefaller hålla ställningarna i landskapet.

Styrelsen kommer att ha ett möte i juni om föreningens framtid, samt hur vi kan locka nya medlemmar. Har ni några idéer om detta, så är ni välkomna att förmedla detta till någon av oss i styrelsen.

Väl mött Lars Fröberg (ordförande och redaktör)

Några sällsynta makroalger i Blekingeska sötvatten

Roland Bengtsson

Föreningen har ett algprojekt, där Roland Bengtsson ansvarar för sötvattensalgerna. Roland har varit ute mycket i Blekinge och gjort många spännande fynd. Han rapporterar här några intressanta och ovanliga arter som han funnit av blågrönalger (cyanobakterier) och grönalger. Roland är ute i fält under sommarhalvåret och har därför svårt att kunna ta emot insamlade algfynd, men om ni hittar något som förefaller vara intressant, kan ni gärna kontakta honom om det.

I 2015 års rödlista finns för Blekinge 4 sötvattensarter av alger noterade, nämligen näcköra *Nostoc parmelioides*, sjöhjortron *N. zetterstedtii* (blågrönalger eller cyanobakterier), samt grovslinke *Nitella translucens* (Fig. 1) och spädslinke *N. gracilis* (kransalger). Bland dessa är Blekinge det län där grovslinke har den största kända populationen med fynd från fem sjöar. Fynd finns

också från en sjö i Halland och en sjö i Kalmar län. Åke Widgren har utförligt beskrivit artens förekomst i Blekinge i Svensk Botanisk Tidskrift (Widgren 2008). Även sjöhjortron och spädslinke är typiska sjöarter (den senare förekommer också i dammar), men dessa arter har inte alls en lika dominerade del av den kända svenska populationen i Blekinge.

Fig. 1. Skott av grovslinke. Notera den halvgenomskinliga bålen. Foto Roland Bengtsson.

Fig. 2a. Näcköra blir vid infektion av mygglarven *Cricotopus nostocicola* skivlik, och får så småningom oregelbundna lobber. I Sverige har man observerat kolonier upp till cirka 15 mm i diameter, men enligt litteraturen kan de bli upp till 30 mm.

b. I mikroskop ser man att näckörats bål består av pärlbandslika trådar, som i periferin är tätt sammanslingrade och försedda med tydliga gula skidor, men inuti kolonierna blir de otydliga och färglösa.

c. Näcköra med mygglarv; ett skalpellsnitt har blottlagt larven. Foton Roland Bengtsson.

Näcköra (Fig. 2), som är en blågrönalg, är däremot typisk för rinnande vatten, och nöjer sig inte heller med långsamt flytande eller eutrofierade vattendrag. Näckörat är noterad från totalt 10 svenska län där Blekinge är det sydligaste, och även det län som har bäst kontroll på utbredningen. Den finns i Mörrumsån från Käringsahejan ned till närheten av mynningen vid Forsbacka, och i Mieån åtminstone från Hjularemåla och ned till Grimsmåla. I Bräkneån finns den med säkerhet nedströms bron i Hultalycke och vid Lillagärde. Arten lever i Sverige ofta i ett mutualistiskt förhållande (dvs. till nytta för båda parter) med en mygglarv, *Cricotopus nostocicola* (Fig. 2c).

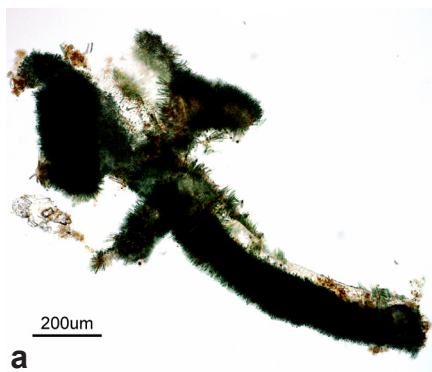
Detta är mer sällsynt i Centraleuropa där förekomsten är knuten till bergstrakterna. Unga och av mygglarven okoloniserade näcköron ser ut som små halvklot och kan då lätt förväxlas med andra alger, medan fullvuxna exemplar med mygglarven får den karakteristiska öronformade bålen (Fig. 2a, infälld bild). Det vanligaste substratet är sten, men trä kan också duga. Den huvudsakliga svenska förekomsten antas vara från norra Dalarna och norrut.

Under en utflykt 2017 med Länsstyrelsens enhet för kunskapsuppbyggnad fick jag äran att delta i en paddling på sjön Halen, och vid en kort paus på en klippa samlade jag in material i vattenbrynet av en misstänkt prick-

Fig. 3. *Stigonema hormoides* består av celltrådar som förgrenar sig. Trådarna omges av ett gulbrunaktigt slemhölje. Foto Roland Bengtsson.

tråd *Stigonema*, som är en blågrönalg. Efter mycket funderande har jag bestämt den till *Stigonema hormoides* (Fig. 3). Arten uppges vara variabel och förekommer i några olika koncept. Den har i Sverige hittills bara noterats i Jämtlands och Norrbottens län (Quennerstedt 1955, Skuja 1964). Eventuellt fanns ytterligare en art pricktråd i denna filt som växte alldeles i vattenlinjen.

I Mörrumsån vid Rosendal noterade jag 2015 en ovanligt kraftig form av *Geitleribactryon periphyticum* (Fig. 4) som annars knappast är synlig för ögat. Detta är också en blågrönalg och den har inte tidigare rapporterats från Sverige men jag har sett den från ett par sjöar i Blekinge och i Vänern. Anledningen till att den inte tidigare rapporterats beror säkert på att den beskrevs först 1975.

Ytterligare en intressant art av blågrönalger är *Spirulina subsalsa*, som helst skall ses levande då den ständigt ser ut som en snurrande spiral på väg. Den har i Blekinge hittats i bottenprov från Öjasjön och Älmtasjön, och utanför Blekinge finns den endast rapporterad från Abiskoområdet (Skuja 1964). Det kan här påpekas att det som säljs som ”supernäringen” *Spirulina* numera är en art av *Arthrospira*, så att försöka samla in *Spirulina subsalsa* i Blekinges sjöar för konsumtion är ingen bra affärsidé.

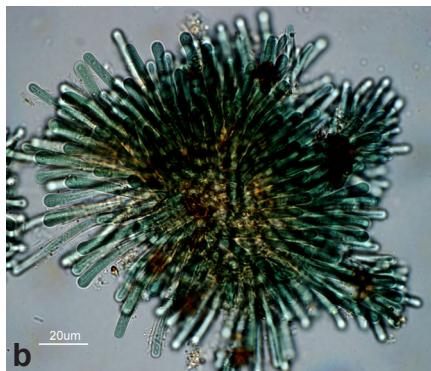

Fig. 4. *Geitleribactryon periphyticum* består av långsträckta en- till fåcelliga bildningar, som växer i kolonier. De sitter fästade på makroalger och andra vattenväxter. Foton Roland Bengtsson.

En grönalg som inte har rapporterats i Sverige sedan år 1900 är ringalgen *Oedogonium reinschii* (Fig. 5; Hirn 1900). Den hittades år 2007 i Lilla Galtsjön. Detta är en av de få arter i släktet som inte behöver vara fertil för att kunna identifieras. Annars förblir många av släktets arter oidentifierade på grund av att de är sterila. Detta gäller också släktingen Bulbalger, *Bulbochaete*, samt Charophycéerna i släktena vridbansalger *Mougeotia*, spiralbandsalger *Spirogyra* och tvestjärntrådar *Zygnema*.

Ett tack till Åke Widgren som genom noggrann observation av insamlade undervattensväxter fann påväxtalger och då sände provet till mig. Detta skedde under en period då jag nästan enbart hade till uppgift att artbestämma alger för att miljöklassificera lokaler, dvs se om de t.ex. var försurade eller övergödda, och därför främst fick koncentrera mig på kiselalger.

Citerad litteratur

Hirn, K. 1900. Monographie und Iconographie der Oedogoniaceen. *Acta Societas Scientiarum Fennicae* 27: 1. Pp 395, Tafeln 1–64.

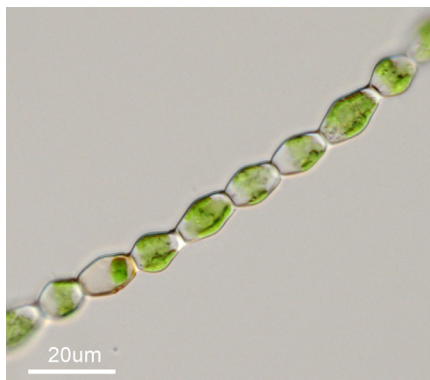

Fig. 5. *Oedogonium reinschii* består av enkla celltrådar. Medan nästan alla trådformade grönalger har ± rektangulära celler, så är de hos denna art nästan sexsidiga. Foto Roland Bengtsson.

Quennerstedt, N. 1955. Diatoméerna i Långans sjövegetation. *Acta Phytogeographica Suecica* 36: 1–208.

Skuja, H. 1964. *Grundzüge der Algenflora und Algenvegetation der Fjeldgegenden um Abisko in schwedisch Lappland*. *Nova Acta Regiae Societatis Scientiarum Upsaliensis*, ser. 4, vol. 18: 3.

Widgren, Å. 2008. Grovslinke – en förbisedd raritet? *Svensk Bot. Tidskr.* 102: 217–224.

Roland Bengtsson
Epost roland.bengtsson@mikroalg.se

Klibbglim i Torhamns skärgård

Björn E. Berglund

Författaren har ägnat sitt liv åt att studera invandringen av växter efter istiden, samt de därpå följande förändringarna i vegetationen. Här presenterar han klibbglim som hör till Blekinges sällsyntare arter. Det är en strandväxt som i Sverige är knuten till främst Östersjöns klippstränder. Växtmiljön har likheter med stäppen i Sydosteuropa och möjligen är arten en relik från den senglaciala stäpptundran. Den är anpassad till att pollineras av nattflyn och svärmar. I Blekinge är klibbglimmen, liksom i övriga Sverige, koncentrerad till små öar i skärgården.

Klibbglim *Silene viscosa* (*Melandrium viscosum*) har en världsutbredning som är koncentrerad till stäpperna i sydöstra Europa och västra Asien. Den förekommer också längs Östersjöns kuster, främst den svenska ostkusten från Blekinge till Uppland samt utefter Finska viken (Fig. 1). Det är en

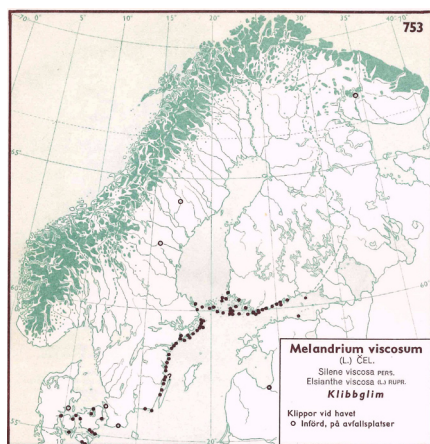
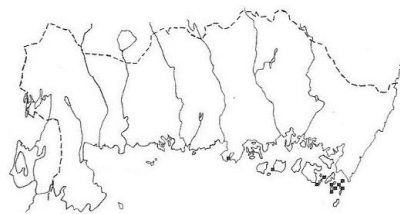

Fig. 1. Utbredning av klibbglim i Norden (Hultén 1971).

konkurrenskänslig växt som i Norden kan växa i strandklippors skrevor med sandig-grusig jord, sandterrasser eller strandvallar med gles växtlighet (Fig. 3, 5). Klibbglimmen gynnas av havsvattenstänk som bidrar till ett högre pH-värde i marken. Den tillhör ett växtsamhälle som ekologiskt är besläktat med stäppvegetationen i Sydosteuropa och inre Asien (Hultén & Fries 1986). Kanske är den en relik från den senglaciala stäpptundran som var utbredd i Sydsverige efter inlands-

10. *Silene viscosa* klibbglim.

Fig. 2. Utbredning av klibbglim i Blekinge (Fröberg 2006).

Fig. 3. Gräshed med klubbglim på Tobisaflöten; vy mot Stenshamn och Inlängan. Foto Björn Berglund 2014.

isens avsmältning och före skogens expansion, dvs. 16–12 000 år före nutid (Berglund m.fl. 2006).

Klubbglimmen har en intressant pollinationsbiologi som beskrivits av Fredrik Sjöberg (1999). Tillsammans med några kolleger företog han en nattlig expedition till några skär utanför Runmarö i Stockholms ytterskärgård för att studera klubbglimmen under några nattimmar. De fullt utslagna blommorna sände ut ”en tung honungssöt doft” vilken lockade till sig fjärilar (nattflyn och svärmare), som sökte nektar samtidigt som de pollinerade blommorna. Små hål i basen av blommorna avslöjade att vissa fjärilar lagt ägg i dem. Detta förklarar varför klubbglimmens blommor är helt utslagna nattetid. Det framgår bl.a. av Bengt Nilssons utmärkta foto på sid. 287 i Blekinges Flora (Fröberg 2006), samt i viss mån även av Fig. 4 i denna artikel.

I Blekinge är klubbglimmen koncentrerad till de små skären i Torhamns skärgård och några närliggande öar i Sturkö skärgård (Fig. 2). Några enstaka lokaler är kända utanför detta område, bl.a. den enda fastlandslokalerna på

Fig. 4. Inom Långörens hamnområde växer klubbglim på berguddarna Stora och Lilla Salthallen - här full blomning i skymningsljus. Foto B. Berglund 2017.

Fig. 5. Tobisaflötens klippiga nordsida under badsäsong; vy mot Torhamn. Foto B. Berglund 2017.

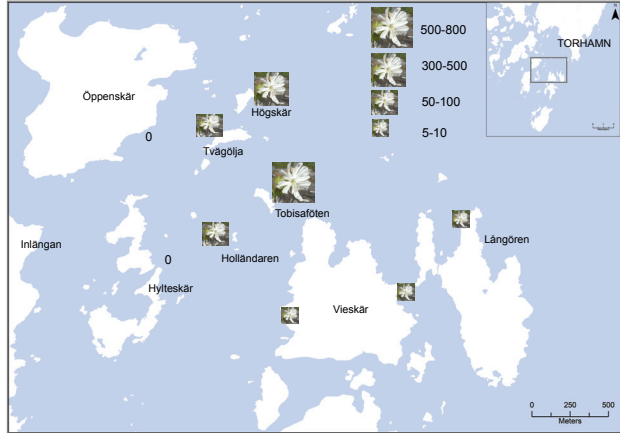
Göhalvön (Fröberg 2006). En aktuell inventering 2017 presenteras här med en karta för området mellan Inlängen och Långören (Fig. 6). Inom detta område förekommer klibbglimmen ganska allmänt på små obebodda skär, i undantagsfall även i närheten av bebyggelse så som på Långören. Det mest praktfulla beståndet finns på Tobisaflöten, en

bergig ö med sandstrand exponerad mot sydväst, samt i övrigt isslipade klippstränder. Öns centrala del är en sandig plåtå på ca 2-3 m höjd över havet. Här dominerar klibbglimmen - sommaren 2018 fanns här uppskattningsvis 500-800 blommande exemplar och därtill ett stort antal 1-2-åriga småplantor (Tab. 1).

Tabell 1. En översiktlig inventering av "sandstäppens" vegetation på Tobisaflöten 2014. Plustecknen markerar den relativa förekomsten för de vanligaste arterna.

<i>Silene viscosa</i>	+++	<i>Agrostis capillaris</i>
<i>Allium vineale</i>	+++	<i>Anthoxanthum odoratum</i>
<i>Allium scorodoprasum</i>	++	<i>Artemisia vulgaris</i>
<i>Festuca ovina</i>	++	<i>Carex arenaria</i>
<i>Hylotelephium telephium</i>	++	<i>Lotus corniculatus</i>
<i>Sedum acre</i>	++	<i>Potentilla argentea</i>
<i>Senecio viscosus</i>	++	<i>Plantago lanceolata</i>
<i>Saxifraga granulata</i>	+	<i>Rumex acetosella</i>
<i>Trifolium arvense</i>	+	<i>Scleranthus annuus</i>
<i>Viola tricolor</i>	+	<i>Stellaria graminea</i>
		<i>Silene latifolia</i>
		<i>Teesdalia nudicaulis</i>

Fig. 6. Detaljkarta med frekvensen av klippglim för öarna väster om Långören i den sydöstra skärgården (Torhamns skärgård infälld).

Citerad litteratur

- Berglund, B.E., Björkman, L., Holmqvist, B.H. & Persson, T. 2006. Vegetationens utveckling från istid till nutid. – I Fröberg, L. 2006. *Blekinges Flora*: 76-89.
- Fröberg, L. 2006. *Blekinges Flora*. SBF-förlaget. Uppsala.
- Hultén, E. 1971. *Atlas över växternas utbredning i Norden*. Generalstabens Litografiska Anstalts Förlag, Stockholm. 531 sid.
- Hultén, E. & Fries, M. 1986. *Atlas of North European vascular plants*. Koeltz Scientific Books, Königstein, 498 sid.
- Sjöberg, F. 1999. Nattligt strandhugg vid fronten. *Sveriges Natur* 1999, artikel 1999-3.
- Björn E. Berglund, Valthornsvägen 3, 224 68 Lund.
E-post bjorn.berglund@geol.lu.se

Intressanta kärlväxter och svampar i Lörby grustag

Jonny Svensson

Lörby har tidigare varit känt för sina fina naturbetesmarker och strandängar, men nyligen har flera intressanta arter av både kärlväxter och svampar dykt upp i det tidigare grustaget. En orsak till områdets värdefulla natur är förmodligen inslaget av kalk i gruset. Jonny Svensson rapporterar om de intressanta fynd som gjorts hittills. Föreningen kommer att ha en exkursion till Lörby grustag i sommar, då det finns chans till ytterligare fynd.

Lörby grustag (Fig. 1) är beläget cirka 1 km norr om Djupekås i Mjällby församling på Listerlandet. Grustaget är cirka 700 m i nord-sydlig riktning och 130 m brett; djupet är max 10 m. Urberget finns här på 70-75 m djup och täcks av ett kritlager som sträcker sig upp till 17 m djup. Häröver finns en blandning av grus, sand och kalksten. Kalkstenen med inslag av flinta bildades som avlagringar på havsbotten för 70-100 miljoner år sedan. I detta ma-

terial kan man finna rester av musslor, bläckfiskar, mossdjur, armfotingar och kalkalger (Fig. 2). I botten på grustaget är pH högt och detta medför en för Blekinge ovanlig svampfunga och att även en kalkkrävande kärlväxtflora börjat etablerat sig. Uttaget av grus har avslutats vid olika tidpunkter och har därefter till stora delar vuxit igen med tall och ett mindre inslag av björk.

Området kan delas upp i fyra delområden från norr.

Fig. 1. Södra delen av Lörby grustag. Foto J. Svensson.

Område A. Ett 0,5 ha stort område där täktverksamhet upphört. Här har länsstyrelsen gjort vissa åtgärder för att förstärka naturvärdena, bland annat grävt vattendammar och lagt upp stenrösen. Vegetationen är relativt gles med tall och björk uppslag. I dammen påträffas årligen strandpadda.

Område B. Ett 1,5 ha stort område, nyskapat som betesmark, som har för närvarande inga högre naturvärden. Det kommer troligen att ta lång tid innan en rikare svampunga utvecklats och området blir då mer likt en naturbetesmark.

Område C. Ett 2,0 ha stort område med tallskog och ett litet inslag av björk. Trädens ålder ligger på cirka 35 år.

Område D. Ett 5,0 ha stort område med gles, luckig tallungskog, med ett mindre inslag av björk. Trädens ålder ligger på cirka 20 år.

Fig. 2. Musslor, snäckor, armfotingar, bläckfiskar m.m. Foto Jonny Svensson.

Kärlväxtfloran

I område A har påträffades både fältvädd och smalfräken.

Scabiosa columbaria fältvädd (Fig. 3a) har sina närmaste lokaler vid Bromölla och Nymölla (Tyler m.fl. 2007, Artportalen 2018). Under augusti 2017 räknade jag till cirka 250 blommande exemplar. - Ej sedd på över 100 år i Blekinge.

Equisetum variegatum smalfräken (Fig. 3b) upptäcktes av Ivar Bjö-

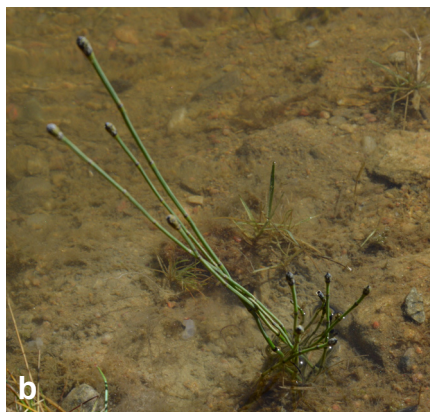

Fig. 3. Fältvädd (a) och smalfräken (b) är båda funna i Lörby grustag i område A; smalfräken är ny för landskapet. Foto Jonny Svensson.

Fig. 4. Kal tallört. Foto Jonny Svensson.

regren under år 2017. Den växer rikligt i kanten och i vattnet av en nygrävd damm/vattenhåll. - Ny för Blekinge. Närmaste fyndplatser är vid Ivö klack kalkbrott och vid Nymölla (Floran i Skåne, Artportalen).

Av övriga kärlväxter på lokalen kan nämnas praktkungslys *Verbascum speciosum* och färgkulla *Anthemis tinctoria*.

I område D påträffades en ny underart för Blekinge. Här fann jag rikligt med kal tallört *Monotropa hypopitys*

Fig. 5. Svedjetrattskivling. Foto Jonny Svensson.

ssp. hypophegea (Fig. 4) under år 2017. Närmaste lokalerna för denna underart är kring Åhus (Tyler m.fl. 2007, Artportalen 2018). Beståndet består av flera del-lokaler och totalt fann jag mer än 400 blommande exemplar. Individerna har en viss variation i hårlighet, stiftlängd och stjälkbladens utseende. På några av del-lokalerna var blomman helt kal, medan den på andra hade enstaka korta hår.

För övrigt kan nämnas att i ljusöppna gläntor finns fältmalört *Artemisia campestris*, puktörne *Ononis spinosa* ssp. *maritima* och rikligt med hedblomster *Helichrysum arenarium*. Dominerande gräs är berggröe *Poa compressa* ssp. *compressa*.

Svampfungan

Under 2017 inventerade jag Lörby grustag vid 15 olika tillfällen och fann 137 svamparter.

I område A och D påträffades många arter som kräver högt pH. De mest frekventa arterna var rabarbersvamp *Chroogomphus rutilus*, lövtrattskivling

Fig. 6. Slät pokalmurkla. Foto Jonny Svensson.

Fig. 7. *Inocybe dulcamara*. Foto Jonny Svensson.

Clitocybe phyllophila, diskfränskivling
Hebeloma mesophaeum, *H. velutipes*,
 läcker riska *Lactarius deliciosus*, gryn-
 sopp *Suillus granulatus*, smörsopp *S.*
luteus, kastanjemusseron *Tricholoma*
albobrunneum och jordmusseron *T.*
terreum.

Några mer sällsynta arter

Amanita gemmata gul flugsvamp har 5 fynd
 i Blekinge.

Bovista dermoxantha fårad äggsvamp har 3
 fynd i Blekinge.

Clitocybe sinopica svedjetratts-kivling (Fig.
 5) är ny för Blekinge.

Hebeloma aestivale är ny för Blekinge; tidi-
 gare funnen i Sverige (Vesterholt 2005).

Helvella leucomelaena slät pokalmurkla (Fig.
 6) har 2 fynd i Blekinge.

Helvella queletiana svart pokalmurkla, är ny
 för Blekinge.

Hymenoscyphus lutescens har 2 lokaler i
 Blekinge (växer på tallkottar).

Inocybe dulcamara (Fig. 7) är ny för Ble-
 kinge. Rikligt under hela säsongen.

Pulvinula convexella (*P. constellatio*) mullskål
 har 2 fynd i Blekinge.

Rhizopogon luteolus gulbrun hartryffel har 6
 fynd i Blekinge.

Fig. 8. Rodnande hartryffel. Foto Jonny Svensson.

Rhizopogon roseolus rodnande hartryffel (Fig.
 8) är ny för Blekinge.

Rhytisma salicinum videtjärfläck är ny för
 Blekinge.

Thelephora caryophyllea trattöra har 2 fynd i
 Blekinge. Rikligt under hela säsongen.

Den här biotopen med solöppen kalk-
 haltigt grus som underlag har en myck-
 et begränsad utbredning i Blekinge och
 Sverige och är därför viktig att skydda.
 För att behålla och utöka naturvärdena
 är det viktigt att del-lokal A inte växer
 igen, och att bortröjning av tall och
 granuppslag måste ske. Område D bör
 röjas för att skapa gläntor i beståndet.

Citerad litteratur

Arne Rybergs och Jonny Svenssons
 svampdatabaser.

Artportalen 2018. www.artportalen.se
 (uttag 2018-05)

Tyler m.fl. 2007. *Floran i Skåne - artde-
 len*. Lund.

Vesterholt, J. 2005. The genus *Hebelo-
 ma*. *Fungi of Northern Europe* 3.

Krypfloka i Blekinge

Åke Widgren

Krypfloka är en flockblomstrig växt, men avviker mycket på grund av att den har blad som i vatten är finflikiga, samt små blomflockar med endast ett par flockstrålar, vilka gärna gömmer sig i bladverket. Arten, som är utbredd i Götaland, är konkurrenssvag och känslig för igenväxning och kvävenedfall. Här rapporterar Åke Widgren om dess status i Blekinge, där nästan alla lokaler besöktes förra året. Den verkar ha stabila populationer i landskapet.

Krypfloka *Helosciadium inundatum* är en flerårig, flockblomstrig växt, som i Blekinge främst växer på betade sjö- och åstränder, eller i grunt vatten nära stranden. Arten har varit nationellt rödlistad ända sedan 1990, då den enligt dåtidens rödlistningssystem klassades som sårbar. År 2000 blev den klassad som sårbar enligt IUCN:s kriterier, och sedan 2005 har den bedömts som starkt hotad (EN).

Någon beräkning av den totala populationen i landet gjordes inte vid revideringen av rödlistan 2015, men antalet lokalområden i landet skattades till 60 (40–100). En minskning av populationen pågår eller förväntas ske. Minskningen avser förekomstarea, kvaliteten på artens habitat, antalet lokalområden och antalet reproduktiva individer. Extrema fluktuationer förekommer troligen i antalet fullvuxna individer (ArtDatabanken 2015).

Beskrivning

Krypfloka (Fig. 1) liknar inte någon annan svensk flockblomstrig växt. Den är småvuxen, kal och har parflikiga blad, varav de nedsänkta är dill-liknande. Växtsättet är krypande (på land), annars flytande. Blomflocken är mycket liten, med oftast två strålar, och sitter på ett skaft, till synes mitt emot bladen. Blommorna är små, vita och självpollinerande. Flytande plantor kan möjligen förväxlas med vattenmöja *Ranunculus aquatilis* och sköldmöja *R. peltatus* subsp. *peltatus* som också har tunna, smalflikiga undervattensblad, vilka dock är handflikiga.

Utbredning och ekologi

Krypfloka är en i huvudsak västeuropeisk art som är vanlig på de Britiska öarna och längs Nordsjökusten från norra Frankrike till Danmark. I Europa har den vidare spridda lokaler från Portugal och Italien i söder till

Fig 1. Blommande krypfloka. Foto: Åke Svensson

Polen i nordost (ArtDatabanken 2015). I Norden förekommer krypfloka i södra Sverige och i Danmark där den är spridd över i stort sett hela landet, och anses som allmän i västra Jylland. Arten är inte känd från Norge och Finland. I Sverige är krypfloka känd från de flesta landskapen i Götaland, men artens utbredning har en tydligt sydlig och västlig tyngdpunkt som främst omfattar Västkusten, Skåne, Blekinge och Öland. Den sydliga och kustnära utbredningen förklaras av att arten gynnas av ett mildt, oceaniskt klimat.

Krypfloka kan växa i såväl näringsfattigt som näringsrikt vatten, och förekommer både i kalkfattiga som kalkrika miljöer (exempelvis alvarpölar på Öland; Edqvist & Karlsson 2007). Arten påträffas både i och invid mindre vattensamlingar, och vid stränder till sjöar och vattendrag. Den växer oftast på sandigt eller lerigt underlag, gärna på ytor som tidvis blottläggs genom växlande vattennivå, exempelvis strandpölar som torkar upp under sommaren. Krypflokans tillbakagång i landet förklaras främst av igenväxning,

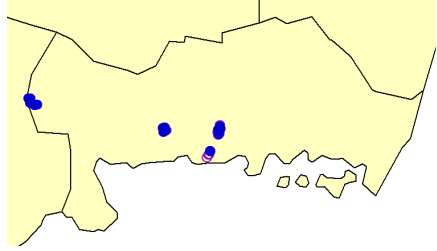

Fig 2. Krypflokans utbredning i Blekinge. Prickarna visar lokaler med återfynd och ringarna lokaler utan återfynd (varav flera döljs av täta pricksvärmar; uttag ur Artportalen 2018-05-15).

men även av ökad eutrofiering och hydrologiska förändringar (ArtDatabanken 2015).

De aktuella förekomsterna i Blekinge utgörs helt av sjö- och åstränder, och i ett av lokalområdena (Nässjön–Vierysån) är vattnet både övergött och har högt pH-värde. Även Öllesjöarna har näringsrikt vatten. Vattenkvaliteten har sannolikt ingen större betydelse. Avgörande för att krypflokan ska finnas kvar är att lokalerna beteshävdas eller utsätts för andra störningar som kraftiga vattenståndsväxlingar eller isskjutning. Arten är konkurrenssvag, och försvinner snabbt om växtplatsen tas över av arter som vass, kaveldun eller annan storvuxen vegetation.

Status i Blekinge och Sverige

I Blekinge förekommer krypfloka idag i tre lokalområden: Gillesjön–Filkesjön–Tuesjön vid länsgränsen mot Skåne, Öllesjöarna nordost om Karlshamn och Nässjön–Vierysån väster om Ronneby (Fig. 2). Arten har troligen aldrig haft någon större utbredning i landskapet. Enligt Holmgren (1942)

var den sällsynt, med förekomster i Elsebråne (N Asarum), Öllesjöarnas vattensystem, Nässjön, området kring Harstorp–Torneryd–Risatorp (väster om Ronneby) samt i Säby å (= Åbyån) i östra Blekinge. I boken Blekinges Flora (Fröberg 2006) redovisas fynd från 5 inventeringsrutor, omfattade Gillesjön i väster och Nässjön–Vierydsån. Vid Öllesjöarna återfanns arten först 2008. Krypfloka har idag 45 lokaler i Blekinge som är registrerade i Artportalen, och som ingår i floravakteriet. Av dessa är fem utgångna sedan länge (Elsebråne, Hemsjön vid Kvallåkra, Svartasjön, Åbyån vid Säby och Tornerydsbäcken vid Ronneby).

Under 2017 bestämde vi oss för att prioritera krypflokan i floravakteriet. Johan Wolgast och Ivar Björegren gjorde en god insats och besökte 36 av de 38 lokaler vi ansåg som aktuella. En av de två lokaler som inte återbesöktes bedömdes som utgångna 2016. I samband med återbesöken hittades även två nya lokaler för arten.

Resultaten var i huvudsak positiva. Av totalt 36 återbesökta äldre lokaler återfanns krypflokan på 25. Lokalerna utan återfynd fanns vid Vierydsån (4 lokaler), Nässjön (4 lokaler), S Öllesjön (1 lokal), N Öllesjön (1 lokal) och Gillesjön (1 lokal).

På de 25 lokalerna med återfynd, och de två nyfunna, räknades sammanlagt 20 528 plantor och 9 dm² (de sistnämnda från 3 lokaler motsvarar sannolikt 3–4 plantor). De individrikaste lokalerna fanns vid en vik på Nässjöns östra sida (5 000 plantor), och Södra Öllesjön S–SSV om Björkenäs gård

(4 200 plantor). Så gott som alla lokaler vid Nässjön–Vierydsån och Öllesjöarna är beteshävdade, men några av dem med relativt svagt betestryck. På de lokaler där arten inte återfanns är den troliga förklaringen att växtplatserna vuxit igen med vass eller annan hög vegetation. Artens framtid vid de näringsrika vattnen Nässjön–Vierydsån och Öllesjöarna är med all säkerhet helt beroende av att beteshävderna upprätthålls. Vid Gillesjön, Filkesjön och Tuesjön i västra Blekinge är förhållandena lite annorlunda. Här växer arten på eller vid stränder utan beteshävd. Att den ändå klarar sig bra beror troligen på hydrologin, med stora växlingar mellan högt vintervattenstånd och lågt sommarvattenstånd, men också att sjöarna är näringsfattiga.

I Skåne gjordes en uppföljning av krypflokans kända lokaler under åren 2012–2015. Av 79 lokaler som återbesöktes kunde arten endast återfinnas på 41, alltså strax över hälften. Särskilt många lokaler utan återfynd fanns vid Bjärekusten i nordvästra Skåne. En förklaring till de negativa resultaten kan vara igenväxning, men det kan också vara så att arten missades på grund av högvatten på en del lokaler (Olsson & Wigermo 2015). Även om det är svårt att göra jämförelser mellan de skånska och blekingska inventeringarna tycks det som att krypflokan har klarat sig bättre i Blekinge än i Skåne.

Eftersom uppgifter om totalpopulation i landet saknas gjorde jag en grov beräkning baserad på de siffror som rapporterats i Artportalen (under 2000-talet), från lokaler som ingår i

Tabell 1. Antal lokaler i de olika lokalområdena för krypfloka.

Lokalområde	Återbesök	Återfynd	Nya
Gillesjön–Filkesjön–Tuesjön	7	6	0
Öllesjöarna	11	9	1
Nässjön–Vierydsån	18	10	1
Summa	36	25	2

floraväxeriet. Det gav en totalpopulation på drygt 167 000 plantor (fördelade på Skåne 53 000, Småland 52 000, Halland 40 000, Blekinge 21 000, Öland 1 200 och Bohuslän 200). I Västergötland och Dalsland tycks arten vara utgången. Siffrorna är naturligtvis osäkra, men troligen ändå i underkant. Det finns rimligtvis ett mörkertal av ännu oupptäckta lokaler.

För den som ska floravakta krypflokans växtplatser är augusti-september en lämplig period. Då har arten ofta hunnit breda ut sig, och bli mer eller mindre mattbildande på sina strandlokaler, samtidigt som vattennivån brukar vara ganska låg vilket underlättar inventerandet.

Citerad litteratur

- ArtDatabanken, 2015. *Heliosciadum inundatum* krypfloka. <http://artfakta.artdatabanken.se/taxon/79>.
- Edqvist, M. & Karlsson, T. (red.) 2007. *Smålands Flora*. SBF-förlaget, Uppsala.
- Fröberg, L. 2006. *Blekinges Flora*. SBF-förlaget, Uppsala.
- Holmgren, B. 1942. *Blekinges Flora*. Karlskrona.
- Olsson, K.-A. & Wigermo, C. 2015. Krypfloka I Skåne. *Bot. Not.* 148 (3): 29-32.

Åke Widgren, Ronneby. 10, 371 32 Karlskrona. E-post cotula@gmail.com

Fyndrapporter 2018

Intressanta fynd av kärlväxter, mossor och svampar i Blekinge, främst från 2017 rapporteras. LD = Biologiska museet, Lund; S = Riksmuseet, Stockholm; GB = Göteborgs botaniska museumcf. = osäker bestämning, != granskad av...

Kärlväxter

Brachypodium sylvaticum lundskäfting.
Rödeby sn, Kopparholm (62534-14925) slåtteräng under björk 2017-08-06 Åke Widgren.

Equisetum variegatum smalfräken (se artikel i detta häfte). Mjällby sn, Lörby grustag, norra delen (62178-14323) vid vattenhål 2017-07-24 Jonny Svensson (LD !L. Fröberg; först upptäckt av Ivar Björegren). Ny för Blekinge.

Hieracium barbareifolium (sect. *Vulgata*) vassfibbla. Fridlevstad sn, Bollasjö (RN: 62469-14862) vägkant 2017-07-11 Åke Widgren & Tommy Nilsson (LD !T. Tyler). Ny för Blekinge.

Hieracium macrotonum (sect. *Tridentata*). Sillhövda sn, Holmsjö O (62551-14845) vägkant/slänt 2017-07-11 Åke Widgren & Tommy Nilsson.

Hieracium punctilaticeps (sect. *Vulgata*) bred guldkornsfibbla. Flymen sn, Granemåla (RN: 62509-14948) slåtteräng 2017-06-28 Åke Widgren & Sofie Willman (LD !T. Tyler). Ny för Blekinge.

Hieracium scabrescens (sect. *Tridentata*). Rödeby sn, Stålalocken (RN: 62471-14901) hagmark 2017-07-11 Åke Widgren & Tommy Nilsson. Ny för Blekinge.

Hieracium smolandicum smålandsfibbla (sect. *Vulgata*). Sillhövda sn, Älmtamåla skola (RN: 62608-14837) halvskuggig gräsmark 2017-07-11 Åke Widgren & Tommy Nilsson (LD !T. Tyler). Ny för Blekinge.

Hieracium spissidens (sect. *Tridentata*). Fridlevstad sn, Södra Stensjö (RN: 62480-14836) vägkant/slänt; Sillhövda sn, Beseboda (62500-14843) bryn, 150 m NO om Sillhövda kyrka (62536-14838) vägkant/slänt; alla 2017-07-11 Åke Widgren & Tommy Nilsson. Ny för Blekinge.

Hieracium subconspersum (sect. *Tridentata*). Sillhövda sn, Spetsamåla S (RN: 62579-14826) vägkant/slänt 2017-07-11 Åke Widgren & Tommy Nilsson.

Hieracium subramosum (sect. *Vulgata*) smålandsk rufsfibbla. Sillhövda sn, Spetsamåla S (RN: 62579-14826) vägkant 2017-07-11 Åke Widgren & Tommy Nilsson (LD !T. Tyler).

Mentha aquatica var. *litoralis* strandmynta. Mjällby sn, Hanö, NV om Äspudden (RN: 62084-14397) stenig havsstrand 2017-08-22 Åke Widgren (S !T. Karlsson). Ny för Blekinge.

Monotropa hypopitys ssp. *hypophegea* kal tallört (se artikel i detta häfte). Mjällby sn, Lörby grustag (62173-

Fig 1a. Revig blodrot, foto Åke Widgren.
b. Tuvig blåstjärna, foto Bengt Nilsson.

14323) gles, luckig tallungskog i f.d. grustag 2017-07-29 Jonny Svensson (LD !L. Fröberg). Ny för Blekinge.

Narcissus x odoratus, cf. 'Rugulosus' (= *N. jonquilla* x *pseudonarcissus*). Ysane sn, 2 km S om kyrkan (RN: 62173-14277) omrörd mark invid nybyggd motorväg 2017-05-07 Charlotte Wigermo (LD !T. Tyler). Ny för Blekinge och Sverige.

Oenanthe lachenalii smalstäckra. Ronneby sn, Inre Stekön (RN: 62268-14669); Yttre Stekön (62263-14668); Aspholmen (62260-14667); Lilla Ekön NV (62259-14667); skär O om Aspholmen (62261-14669); alla marin strandvåtmark, juli-augusti 2017 Klas Anjou.

Othocallis amoena tuvig blåstjärna (Fig. 1b). Nättraby sn, Kärrtorp, 100 m S om ladugården (RN: 62328-14845) förvildad i hagmark

1983-05-22 Lars Fröberg (LD !L. Fröberg; ombestämd från *O. sibirica*).

Polygonum aviculare ssp. *excelsius* stolt trampört. Torhamn sn, Högsjär (RN: 62159-14994); Tvegölja (62156-14993); Lilla Långören, V-sidan (62149-15006); alla klippstrand, sommaren 2017 Björn Berglund.

Potentilla anglica revig blodrot (Fig. 1a). Mjällby sn, Hanö, NO om byn (RN: 62097-14396) staggdominerad gräshed, SO om byn (62090-14398, samt flera omgivande koordinater) 2017-06/08 Åke Widgren.

Scabiosa columbaria fältvädd (se artikel i detta häfte). Mjällby sn, Lörby grustag, norra delen (62178-14323) igenväxande, kalkrik grusmark 2017-07-24 Jonny Svensson (LD !L. Fröberg). Tidigare inga aktuella fynd i Blekinge.

Mossor

Blindia acuta sipperblindia. Ringamåla sn, Mieån, O om Hjularemåla (62478-14416) på sten i mindre å 2017-09-17 Åke Widgren m.fl.

Jungermannia atrovirens bäckslevmossa. Ringamåla sn, Mieån, O om Hjularemåla (62478-14416) på sten i mindre å 2017-09-17 Åke Widgren m.fl. Ny för Blekinge.

Svampar

Globulicium hiemale fläckskinn. Karlskrona sn, Dragsö (62277-14852) ek-/bokskog på död idegransved 2017-12-27 Åke Widgren (Bel. !G. Hederås).

Aleurodiscus taxicola. Nättraby sn, Sjuhallå (62289-14848) tomtmark på idegranbark 201706-12 Åke Widgren (GB !E. Larsson). Ny för Sverige.

Årets växt och mossor

Svenska Botaniska Föreningen (SBF) har utsett gullpudra *Chrysosplenium alternifolium*, kustgullpudra *C. oppositifolia* och polargullpudra *C. tetrandrum* till årets växter, varav endast den förstnämnda är känd från Blekinge.

Alla är välkomna att rapportera fynd av dessa i år. Uppgifterna ska bestå av fyndplats, biotop, mängd, datum och observatör, och kan antingen rapporteras direkt i Artportalen eller genom att skicka in blanketter. Gå in på SBF:s hemsida (www.svenskbotanik.se/arets-vaxt/arets-mossa/).

tanik.se/arets-vaxt/), där det står om arterna, samt där man kan ladda ner blanketter.

SBF har även utsett vattenstjärna *Ricciocarpos natans* som årets mossor. Arten är visserligen inte känd från Blekinge, men är funnen i både Skåne och Småland i näringsrika sjöar och dammar, så den går kanske att hitta i Blekinge också. Den går att rapportera på motsvarande sätt (www.svenskbotanik.se/arets-vaxt/arets-mossa/).

Författarinstruktioner

Detta är föreningens medlemshäfte och skickas ut 1 gång per år, under våren. Vi presenterar intressanta fynd och ger en rapport från floraväxteriet. Dessutom ges referat från föreningens aktiviteter, kommande programpunkter och andra botaniska aktiviteter med anknytning till föreningen. Vi publicerar även specialinventeringar, samt diverse systematiska utredningar som har anknytning till landskapet. Bidrag kan skickas till redaktören på nedanstående adress.

Manus kan skickas till redaktören, Lars Fröberg (larsfroberglund@gmail.com). När ni skickar in era bidrag måste bilder och tabeller skickas separat från textdokumentet. Författarnas åsikter behöver inte nödvändigtvis motsvara redaktionens och föreningens åsikter.

Innehåll

3	Förord
4	Alger i Blekinge
8	Klibbglim
12	Lörby grustag
16	Krypflora i Blekinge
20	Fyndrapporter
22	Årets växt och mossor